

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
היזמה למחקר יישומי בחינוך

לפרוץ את גבולות האקדמיה - קשרים בין מחקר, מדיניות ופרקטיקה

יום חמישי, ז' באב, 19.7.2018

Chipping Away at the Challenge: Ideas on How Research & Researchers Can Influence Policy

Prof. Elizabeth Grant

נקודות מרכזיות מהרצאה והדיון

בתקופה הנוכחית גובר העניין ביצירת חיבורים בין מחקר, מדיניות ופרקטיקה – במגוון תחומים ובחינוך בפרט. כדי שזה יתקיים העוסקים בכל אחד משלושת התחומים חייבים לעדכן את אופני החשיבה והפעולה שלהם – **חוקרים** צריכים להכיר את מגוון האילוצים שאנשי מדיניות עובדים תחתם כמו טווחי זמן קצרים או חוקים ותקנות שכבר קיימים במערכת. **קובעי מדיניות** לאמץ עמדה של אכפתיות אמיתית כלפי השדה שיושפע מהחלטותיהם וה'שדה' צריך להגדיל את פתיחותו לשיתופי פעולה עם חוקרים ואף לבצע מחקרי שדה בעצמו.

ישנם שני מודלים מרכזיים לגבי השימוש במחקר במדעי החברה:

מודל אינסטרומנטלי-לינארי – המחקר הוא אמצעי לפתרון בעיות. מסקנות ממחקר ספציפי אמורות להשפיע על החלטת מדיניות ספציפית. אמור להיות, על פי תפיסה זו, יש קשר ישיר בין מחקר לעשייה. קשר הבא לידי ביטוי ברצף שלבים לינארי: הגדרת הבעיה, זיהוי הידע חסר לפתרונה, מחקר להשלמת הידע החסר, תרגום ממצאי המחקר כפתרון לבעיה, החלטת מדיניות.

מודל תפיסתי או מודל ה enlightenment - המחקר יוצר מסגרת מארגנת, מעצב את התפיסה ומגדיר את הבעיה. מדובר בתהליך מתמשך של חלחול תובנות, מושגים ודרכי התבוננות. אין קשר ישיר ומחייב בין מחקר למדיניות ולעשייה. המחקר מגדיר ומבסס את זירת הפעולה של איש המדיניות.

שני המודלים מצביעים על קיומם של גורמים רבים, מלבד המחקר, המשפיעים על עיצוב מדיניות – ההקשר הפוליטי, ניסיון וידע מקצועי, ערכים, נתונים גולמיים ועוד. אך בעוד שבמודל האינסטרומנטלי למחקר יש השפעה ישירה, מיידית ונראית לעין בתהליך, מודל ה enlightenment מתייחס להשפעה עקיפה, ממושטת, מושהית וקשה לזיהוי:

- **עיצוב ההקשר בו מתקבלות החלטות** – מסה קריטית של מחקרים בתחום מסויים, בונה, באופן לא ישיר אבל מתוכנן, סביבת עבודה בה למחקר יש תפקיד ומקום. למשל בעקבות מחקרים רבים שנעשו בנושא הגיל הרך, התפיסה הרווחת בממשל ארה"ב היא שהשקעה בגיל הרך משתלמת לאורך השנים. הידע המחקרי הוא ההקשר בו מתקבלות החלטות וכעת יש לקבוע במה בדיוק חשוב להשקיע ומי אמור לממן זאת.
- **יצירת בהירות בהגדרת הבעיה** – זהו תפקיד משמעותי מאוד של מחקר, האופן בו מנסחים את הבעיה וממקמים אותה בהקשר משפיע מאוד על עיצוב הפתרון. חוקרים ואנשי מדיניות נוטים להזניח שלב זה וממהרים לקפוץ לפתרון. למשל - school-to-prison pipeline (SPP) היא תופעה בארה"ב שבה תלמידים נדחקים החוצה ממערכת החינוך היישר לטיפול של מערכת אכיפת החוק ומשם אל בתי הכלא. נמצא כי אחוז גבוה מתלמידים אלו משתייכים לקבוצות מיעוט או מגיעים מרקע סוציאקונומי נמוך. ניתן להמשיג את הבעיה כנטייה עבריינית בקרב אותן אוכלוסיות ולגזור מכך מדיניות של "אפס סובלנות" למקרי אלימות בבתי הספר. אפשרות אחרת היא לבחון את התופעה באמצעות מסגרת ושפה של אלימות ואקלים בית ספרי ומכאן לגזור ולבנות טיפול בתוך בתי הספר.

שני המודלים מניחים שכדי שמחקר ישפיע על קבלת ההחלטות ועל העשייה יש "לשווק" אותו. החוקרים צריכים להגיע מיזמתם אל אנשי המדיניות, גם בדרגי הביניים, ולהציג בפניהם סיפור (נרטיב) ברור שהמחקר מספר, ופחות את הפרטים וההסתייגויות. חשוב לייצר ולבסס קשרי אמון בין החוקרים לאנשי המדיניות כדי לאפשר שיתוף

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
היזמה למחקר יישומי בחינוך

אמיתי בבעיות ובדרכי התמודדות אפשריים. ישנה חשיבות רבה לקשרים בלתי אמצעיים – יש הבדל בין הגשת דוח לבין שיחה פנים אל פנים בין החוקר ואיש המדיניות.

חשוב להדגיש שלא קיימת בהכרח סתירה בין המודל האינסטרומנטלי ובין מודל ה enlightenment לשימוש במחקר. שתי הגישות יכולות לבוא לידי ביטוי בהקשרים שונים ולמטרות שונות. למשל, ידע המתכנס ממחקרים שונים מסייע רבות להבנה רחבה ועשירה יותר של תופעת הנשירה ומתוך כך מסייע בפיתוח מענים רלוונטיים. לצד זאת, מחקר שנערך בארה"ב הוביל לפיתוח מדד פשוט וישים לאיתור מוקדם של תלמידים בסכנת נשירה לפי שלושה אינדיקטורים: נוכחות, התנהגות וציונים. כך, שילוב בין דרכים שונות לשימוש במחקרים שונים יכול לסייע להתמודדות מלאה יותר עם התופעה הנדונה.

התייחסויות של פרופ' גרנט לשאלות המשתתפים:

- מה לעשות כשה"סיפור" של החוקר לא עולה בקנה אחד עם "סיפור" אלטרנטיבי של מעצב המדיניות? החוקר צריך לדעת לדבר בשפה של אנשי המדיניות ולהכיר גם את הסיפור שלהם ביחס לבעיה. במהלך השיחה החוקר צריך לחוש האם הסיפור שלו יכול להיות רלוונטי ומתאים בשלב זה או שנדרשת עבודה נוספת.
- האם מחקר מבוסס שדה יכול לצמצם את הפער בין מחקר למדיניות? מחקר מבוסס שדה יכול להיות רלוונטי ולהשפיע על המקום הספציפי שבו הוא נערך אבל קשה למנף אותו לרמה כוללת יותר. מכיוון אחר, אנשי המדיניות יכולים לאתר תכניות מוצלחות בשדה, לזהות את הגורמים להצלחה ואז למנף זאת לרמה של מדיניות כוללת.
- גם כאשר מחקר מתורגם לתכנית פעולה קשה מאוד ליישם אותו בשטח - אנשי השדה צריכים להבין איך ליישם מדיניות שהיא גמישה ועמומה. אנשי השדה רוצים להבין מה עובד ומדוע וזהו מניע חזק עבורם למצוא את הדרך ליישם את המדיניות.

הערות של פרופ' מייקל פויאר, דיקאן בית הספר לחינוך באוני' גורג' וושינגטון:

- הסיבה לפער בין חוקרים למעצבי מדיניות היא תפיסת ייעוד שונה - חוקר רוצה למצוא מה 'לא עבד' עד עכשיו ואילו מעצב המדיניות מחפש פתרון אחד שיעבוד טוב. החוקר נאמן למחקר אך למעצב המדיניות אין פניות להכלת כל הנתונים. אנו כחוקרים לא צריכים לוותר על הדיוק ועל המורכבות אבל כן לכוון את עצמנו לדרך שבה מעצב המדיניות יוכל להקשיב.
- לחוקרים יש הטיה לגבי ערכם של רעיונות שמגיעים ממחקר ונתונים, אבל צריך לדעת שיש רעיונות בעלי ערך רב שלא מגיעים מראיות אימפיריות אלא מאינטואיציה.
- יש חשיבות רבה לזיהוי חלונות הזדמנויות להצגת רעיונות - כדאי לחשוב למה המחקר על השפעות העישון על סרטן ריאה הצליח להשתלב כ"כ טוב בקמפיין המוצלח נגד עישון. צריך לחבר בין התזמון של המחקר לבין מודעות ציבורית ויכולת הציבור לספוג ולעכל את המידע.

הערות המשתתפים:

- אנחנו מחנכים חוקרים להיות חדים, לטעון טענות, לחשוב שהפתרון שלהם הוא היחיד, כשנגשים לעיצוב מדיניות החוקר צריך להיות יותר פלורליסטי, להבין שיש הרבה בעיות והרבה פתרונות.
- באקדמיה לאף אחד לא אכפת אם יש לך כחוקר השפעה על מדיניות. אמנם יש כמה אוניברסיטאות שנותנות קרדיט למעורבות חברתית אבל החוקר כל כך עסוק במחקר ואין לו זמן "לדחוף" את עצמו לעולם המדיניות.